

Conflict Courant

1^e editie
maart 2003

OORLOG IN IRAK

Volgens het Handvest van de Verenigde Naties is het simpel: oorlog tussen staten is in principe verboden. Uitzonderingen zijn het recht op *zelfverdediging* en gewapende actie op *bevel van de Veiligheidsraad* ter handhaving van vrede en veiligheid.

In werkelijkheid ligt het een stuk minder simpel. Heeft de Veiligheidsraad nu wel of niet een bevel gegeven? De Amerikanen, Britten en Spanjaarden zeggen dat het bevel af te leiden is uit resolutie 1441 (waarin Irak wordt gewaarschuwd voor 'ernstige gevolgen' als het land doorgaat met het niet nakomen van zijn verplichtingen = ontwapenen); de Fransen, Russen, Duitsers en anderen die een zetel in de Veiligheidsraad hebben, verwerpen deze interpretatie. En zelfs een begrip als *zelfverdediging* is minder simpel dan het lijkt. Hugo de Groot schreef in 1625 al dat een preventieve aanval op een andere staat met duidelijke vijandige bedoelingen ook tot zelfverdediging mag worden gerekend.

Stemming over resolutie 1441

Zoals bij iedere oorlog staan in de media weer volop discussies met de vraag of de oorlog tegen Irak gerechtvaardigd is of niet. Het concept van de *gerechtvaardigde oorlog* is in de 4^e eeuw door de theoloog St. Augustinus van Hippo bedacht. Hij beschouwde oorlog als een kwaad, maar beargumenteerde dat oorlog soms onvermijdelijk is om erger kwaad te voorkomen. Augustinus maakte onderscheid tussen twee soorten criteria (hij schreef in het Latijn):

Jus ad bellum: criteria waarmee een oorlog te rechtvaardigen is
Jus in bello: criteria voor een rechtvaardig optreden tijdens een oorlog

1. Stel met een groepje leerlingen enkele criteria op waarmee in jullie ogen een oorlog te rechtvaardigen is (jus ad bellum).
2. Bedenk ook enkele criteria over hoe militairen en hun bevelhebbers zich tijdens een oorlog behoren te gedragen (jus in bello).

Wat mag wel en wat niet?

3. We kennen een set criteria voor jus in bello die is opgesteld in 1864. De set is daarna nog driemaal aangescherpt, onder meer vlak na de Tweede Wereldoorlog. Hoe heet deze set? Zoek na wat de belangrijkste kenmerken van die set criteria zijn.

Bij de Conflict Courant hoort een educatieve website met aanvullende informatie voor leerlingen én docenten. Breng daarvoor een bezoek aan <http://www.cmo.nl>

DE PREVENTIEVE OORLOG

Maandagavond 17 maart kondigde president Bush aan dat Amerika samen met zijn bondgenoten Irak zou aanvallen. In zijn toespraak zei de president: "Het gevaar is duidelijk: met behulp van chemische, biologische of –op zekere dag– nucleaire wapens die zij met hulp van Irak verwerven, zouden de terroristen hun bekende voornemens kunnen realiseren en duizenden of honderdduizenden onschuldigen in ons land of een willekeurig ander land kunnen doden. (...) Wij zullen niet voortkabbelen naar een tragedie, maar koers zetten naar veiligheid. Voordat de dag van verschrikking kan aanbreken, voordat het te laat is om op te treden, zal het gevaar worden weggenomen."

Met deze woorden rechtvaardigt Bush een preventieve aanval. In de woorden van de Britse premier Blair: "Irak is niet het enige land met massavernietigingswapens; maar nu terugschrikken voor deze confrontatie en toekomstige conflicten zullen oneindig erger en verwoestender zijn. 11 september heeft het denken van Amerika veranderd. Het had het denken van de wereld moeten veranderen. Natuurlijk is Irak niet het enige deel van deze dreiging. Maar Irak is de test voor onze bereidheid de dreiging serieus te nemen."

Ook de voormalige Amerikaanse president Clinton huldigt dit standpunt: "Als we Irak met de chemische en biologische wapens laten (...) is er een aanzienlijk risico dat deze wapens op een dag in de verkeerde handen zullen vallen en er veel meer levens op het spel zullen staan dan er verloren zullen gaan bij het omverwerpen van het regime van Saddam."

Uit de toespraken van Bush en Blair krijg je de indruk dat de Amerikanen en Britten zich verplicht voelen Irak aan te vallen. Waarom denken de Amerikanen en hun bondgenoten dat het gevaar van Irak zo groot is dat een oorlog gerechtvaardigd is? Tot voor kort was het beleid Irak te isoleren van de rest van de wereld. Zo zou het regime vanzelf in elkaar storten, maar dat is niet gebeurd.

De terroristische aanslagen op 11 september door Al Qa'ida in New York en Washington hebben het wereldbeeld van de Amerikanen veranderd. Amerika voelt zich niet meer bedreigd door ideologieën zoals het communisme of het fascisme, maar door terroristische groeperingen. Los van de vraag of Irak en de terroristische organisatie Al Qa'ida samenwerken (het bewijs is nooit geleverd), komen de Amerikanen tot de conclusie dat het laten voortbestaan van regimes die terroristen zouden kunnen steunen te groot is. Een succesvolle omverwerping van het Iraakse regime kan andere landen die (ook) tot steun aan terroristen geneigd zijn, aansporen terroristen in eigen land niet te steunen maar te bestrijden, zo is de redenering.

De Caroline werd vlak voor de Niagara waterval in brand geschoten, maar ging niet over de rand

Cees Roelofsen, hoogleraar Volkenrechtsgeschiedenis, zegt over een zogenoemde preventieve aanval: "Wanneer er een risico is dat een land direct door de vijand onder de voet dreigt te worden gelopen, dan mag je de eerste klap uitdelen. Dat is vastgelegd in de beroemde Caroline-case." Caroline is de naam van de stoomboot die in 1837 op het punt stond wapens en manschappen te vervoeren naar muitende provincies in Canada. De Britten kregen hier lucht van en staken het schip in brand, met als argument zelfverdediging.

Volgens Gill, collega van Roelofsen, is in het 'geval Irak' niet voldaan aan de Caroline-criteria. Gill: "De Bush-doctrine gaat aanzienlijk verder en stelt dat preventief geweld toegestaan moet worden ten aanzien van potentiële dreigingen in de toekomst. Je begint een oorlog omdat je denkt dat het gevaar van een oorlog toeneemt, maar dat niet kunt bewijzen. Dat is uiterst omstreden."

1. Omschrijf 'preventieve oorlog' in je eigen woorden.
2. Wat is je mening over een 'preventieve oorlog'? Wanneer mag het wel en wanneer niet?
3. Volgens sommigen begeef je je met een preventieve aanval op een hellend vlak. Wat zouden ze daarmee kunnen bedoelen?

“Preventieve oorlog is een onding” “Legitimiteit preventieve oorlog omstreden”

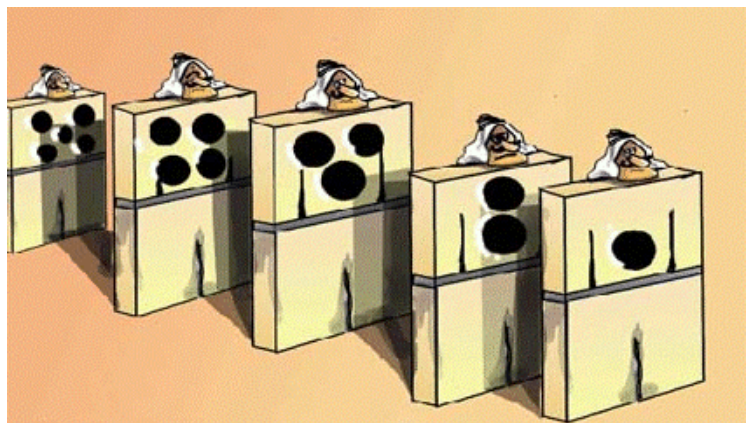
DE DOMINOTHEORIE VAN BUSH

In 1954 bracht de toenmalige Amerikaanse president, Dwight Eisenhower, voor het eerst in het openbaar de 'dominotheorie' ter sprake: als één land in een bepaald deel van de wereld communistisch werd, dan zouden de omliggende landen na verloop van tijd ook communistisch worden. Net zoals wanneer de eerste rechtopstaande domino steen omvalt en de rest aanstoot. Vooral in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw bepaalde deze doctrine het Amerikaanse buitenlandse beleid ten aanzien van het Verre Oosten. Als Vietnam communistisch werd, dan volgde daarna Laos en vervolgens Cambodja en Thailand en misschien zelfs Indonesië. Daarom wilde Washington ten koste van alles voorkomen dat het Zuid-Vietnamese bewind omvergevoerd zou worden door de Viet Cong. De theorie bleek uiteindelijk niet te kloppen. Na de Amerikaanse nederlaag bleef Vietnam het enige communistische land in de regio.

Een omgekeerde versie van de dominotheorie is nu van stal gehaald om de omverwerping van het bewind van Saddam Hoessein te rechtvaardigen. In een toespraak voor het American Enterprise Institute in februari van dit jaar sprak president Bush: "A new regime in Iraq would serve as a dramatic and inspiring example of freedom for other nations in the region." Richard Perle, voorzitter van de Defence Policy Board en een van de belangrijkste adviseurs van Bush, is dezelfde mening toegedaan. Een verandering van het regime in Irak zal ook leiden tot regeringswisselingen in Iran, Syrië en Libië: "Change is needed in all those three countries and a few others besides."

Volgens deze theorie zal de val van Saddam Hoessein dus leiden tot een golf van democratische veranderingen in de hele regio. Maar niet iedereen in de regering Bush is die mening toegedaan. Volgens een geheim rapport van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken zal juist het omgekeerde gebeuren. Dit rapport, getiteld 'Iraq, the Middle East and Change: No Dominoes' kwam uit op dezelfde dag waarop Bush zijn toespraak hield. Volgens dit rapport ligt het veel meer voor de hand dat in de meeste landen radicaal islamitische en anti-Amerikaanse bewegingen aan de macht zullen komen.

Cartoon van Nasser Al-Ja'afari, Alquds

En in het Midden-Oosten zelf staat niet iedereen te juichen bij het vooruitzicht van de Pax Americana die hun landen staat te wachten. Veel Arabieren verdenken de Verenigde Staten ervan dat zij niet uit menslievendheid en oprechte democratische gezindheid handelen, maar dat er ook hele andere belangen meespelen. "The largest power in history is about to launch a war against a sovereign Arab country now ruled by a dreadful regime, the clear purpose of which is not only to destroy the Ba'ath regime but to redesign the entire region. The Pentagon has made no secret that its plans are to redraw the map of the whole Arab world, perhaps changing other regimes and borders in the process. No one can be shielded from the cataclysm if and when it comes. (...) Millions of people will be affected, yet America contemptuously plans for their future without consulting them. Do we deserve such racist derision?"

1. Zoals je in de tekst op deze pagina en in de bronnen hebt kunnen lezen, zijn de meningen verdeeld over de juistheid van de dominotheorie met betrekking tot de rol van een democratisch Irak. Denk jij dat Irak een voorbeeldfunctie zal vervullen voor andere Arabische landen of dat het om wishful thinking gaat? En waarom?
2. Israël wordt door velen beschouwd als de enige democratische staat in het Midden-Oosten. Ben je het daarmee eens? En heeft het ook een positieve invloed op andere landen in de regio?
3. Heeft een land het recht om een ander land dwingend een democratisch bestel op te leggen?
4. Welke andere belangen zouden een rol kunnen spelen bij de beslissing van Bush om het regime van Saddam Hoessein ten val te brengen?

HET COWBOY-TIJDPERK

De Verenigde Staten zijn op hun sterkst vlak na de Tweede Wereldoorlog. Ze beheersen de wereldzeeën. Ze hebben een bezettingsmacht in Europa én in Japan. De Amerikaanse economie is net zo groot als die van de rest van de wereld samen. En, niet te vergeten, de Verenigde Staten hebben als enig land de beschikking over de atoombom.

Amerika heeft zijn macht van dat moment niet misbruikt, maar min of meer overgedragen aan internationale organisaties zoals de Verenigde Naties en de NAVO. Op dat moment wordt dat voor noodzakelijk gehouden om de internationale gemeenschap weer op de benen te helpen en de chaos, veroorzaakt door de Tweede Wereldoorlog, te bestrijden.

Verenigde Naties (VN)

Opgericht op 24 oktober 1945, direct na de Tweede Wereldoorlog. In het begin deden er 51 landen mee. Nu zijn er dat 191. Dat betekent dat bijna alle landen ter wereld lid zijn van de VN.

De VN hebben de volgende doelen:

- Bevorderen van internationale vrede en veiligheid;
- Ontwikkeling van vriendschappelijke relaties tussen naties;
- Bevorderen van ontwikkeling;
- Bevorderen van de naleving van de mensenrechten.

De leden van de VN komen bij elkaar in New York in de Algemene Vergadering. Elk lid heeft daar één stem, en de besluiten van de Algemene Vergadering worden vastgelegd in zogenaamde resoluties.

Heel belangrijk in de VN is de Veiligheidsraad, zeker als het gaat om gewapende conflicten tussen staten. De Veiligheidsraad heeft 15 leden, waarvan vijf permanent. De overige 10 worden gekozen door de Algemene Vergadering voor een periode van 2 jaar. De permanente leden hebben vetorecht.

De hoogste functie bij de VN is die van secretaris-generaal. Op dit moment is dat Kofi Annan. Op de foto hierboven staat de eerste secretaris-generaal de Noor Trygve Lie (1946-1952).

NAVO

Opgericht op 4 april 1949 door België, Canada, Denemarken, Frankrijk, IJsland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Portugal, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten van Amerika. Het doel was, gebaseerd op het Handvest van de Verenigde Naties, om internationale geschillen op een vreedzame manier op te lossen. De leden wensen geen geweld te gebruiken, anders dan in overeenstemming met de doelen van de VN. Daar is overigens van afgeweken toen er in de Veiligheidsraad geen overeenstemming kon worden bereikt over ingrijpen op de Balkan tijdens de Kosovo-oorlog (1999).

De NAVO is een politiek én militair bondgenootschap. De leden verplichten zich een deugdelijk defensieapparaat op te richten en elkaar te helpen in het geval van een gewapende aanval (na de aanslag op het World Trade Centre in New York door Al Qaida-terroristen hebben de NAVO-leden hun steun aan de VS verklaard).

Op dit moment heeft de NAVO 19 leden. Met nog eens 27 staten bestaat een zogenaamde partnerschapsrelatie. Bijzonder is dat sinds de val van het 'IJzeren Gordijn' ook de Oost-Europese landen, de vroegere vijand, tot de NAVO-partners behoren.

Mr. Dirk Stikker (minister van Buitenlandse Zaken) ondertekent het NAVO-akkoord voor Nederland. (Foto: NAVO)

In de loop van de jaren is de Amerikaanse houding ten opzichte van de internationale rechtsorde verschoven. Bush senior introduceert onder zijn bewind al een 'Nieuwe Wereldorde', maar het is pas onder het presidentschap van zijn zoon dat de internationale orde stelselmatig wordt gebruskeerd. Om wat voorbeelden te noemen:

- de regering van de VS heeft zich uit de Kyoto-afspraken over broeikasgassen teruggetrokken;
- de VS doen niet mee aan het Internationaal Strafhof in Den Haag (een VN-instelling). Er is zelfs een wet aangenomen, die het mogelijk maakt dat de VS Nederland binnenvallen als er in Den Haag Amerikaanse militairen door het strafhof zouden worden berecht;

“Veiligheidsraad lijkt eerste slachtoffer te worden van de crisis rond Irak” – “Nieuwe wanorde”

- de VS heeft zich van het ABM-verdrag (Anti Ballistic Missile Treaty) afgekeerd;
- en, heel recent, de VS nemen het recht om met een 'coalition of the willing' een oorlog te starten, zelfs als die niet door de Veiligheidsraad is gelegitimeerd. Volgens het handvest van de Verenigde Naties, dat ook door de VS is ondertekend, is dat niet toegestaan.

Het is deze houding van de Verenigde Staten die met name de Fransen en Duitsers zorgen baart, misschien nog wel meer dan het lot van de burgers van Irak. De internationale rechtsorde zelf staat onder zware druk. De organisaties die voor stabiliteit hebben gezorgd in de afgelopen halve eeuw dreigen te bezwijken onder het conflict met Saddam Hussein. Zonder dat Saddam ook maar iets gedaan heeft, is er flinke ruzie uitgebroken in de Veiligheidsraad en de Navo, maar ook in de Europese Unie. Frankrijk, België en Duitsland staan lijnrecht tegenover de Groot-Brittannië. De nieuwe en aspirantleden van de Europese Unie hebben zich voor de

naar een idee van Enad Hajjaj

Verenigde Staten uitgesproken. Zij hebben niks te winnen bij oppositie terwijl ze op Amerika's sympathie kunnen rekenen bij steun. En dat kan ze in de toekomst tegen de Franse en Duitse macht in de Europese Unie best van pas komen. Rusland is zijn status als wereldmacht al een tijdje kwijt en is er niet blij mee dat de VS als enige wereldmacht zijn overgebleven. De Russen steunen de Fransen en de Duitsers. In Engeland heeft de prime minister, Tony Blair, grote moeite zijn eigen achterban te overtuigen. Er lopen al ministers weg uit zijn regering. In Nederland zijn Balkenende en Bos het oneens over de kwestie en lijden de coalitiebesprekingen onder de Irak-crisis.

Kortom, nog voor er maar een schot is gelost, lijken er op het internationale podium al de nodige slachtoffers te betreuren. Nu de alleengang van de VS richting Irak een feit is en de Veiligheidsraad het nakijken heeft, kunnen we alleen nog maar hopen dat, naast de burgers van Irak, niet ook de Verenigde Naties het slachtoffer van deze oorlog worden.

1. Volgens ons zijn er op de hele wereld maar enkele landen te vinden, die *geen* lid zijn van de VN. Op de website van de VN vind je de lijst met deelnemers (zie <http://www.un.org/Overview/unmember.html>). Pak er een recente atlas bij en probeer te achterhalen welke landen er ontbreken. Denk eraan dat er verschillende redenen voor een land kunnen zijn om niet deel te nemen, of niet toegelaten te worden.
2. Zoek uit welke staten de permanente leden van de Veiligheidsraad zijn en waaraan ze hun speciale status ontleen. Hoe komt het dat zij mogen blijven zitten én het recht van veto hebben? Geef ook een lijst van de gekozen leden op dit moment.
3. Je moet nu, anno 2003, een nieuwe opzet maken voor de Veiligheidsraad. Schrijf een essay van ongeveer 500 woorden. Ga zeker in op de volgende vragen:
  - Uit hoeveel leden moet de Veiligheidsraad bestaan?
  - Welke criteria wil je hanteren om landen tot lid van de raad te benoemen?
  - Wil je het onderscheid tussen permanente en niet-permanente leden handhaven?
  - Wat doe je met het vetorecht?
  - Geef in je verhaal ook aan waarom je er zo over denkt.
4. Wat vind je, is de wereld gebaat bij een 'Global Policeman', een macht die de slechterikken op deze aarde tot de orde kan roepen? Wil je nog voorwaarden verbinden aan zo'n rol (zo ja, welke) of heeft deze politie het recht sowieso aan zijn kant?

HET NIEUWE IRAK

De VS en de Britten streven ernaar om in een korte oorlog Saddam Hoessein op te pakken. Daarna willen ze van Irak een stabiel land maken, een betrouwbare leverancier van olie, een lichtend voorbeeld van democratie voor de hele regio en natuurlijk een land met een duidelijk pro-Amerikaanse regering. Ze hebben hiervoor het volgende scenario:

- Een snelle overname van de Iraakse olievelden om de wederopbouw van het land te bekostigen.
- Het onmiddellijk herstellen van de elektriciteitscentrales om de drinkwatervoorziening veilig te stellen.
- Een grote Amerikaanse troepenmacht in Irak gedurende minstens anderhalf tot drie jaar, al was het maar om ervoor te zorgen dat het land niet in stukken uiteenvalt.
- Een burgerbestuur in Irak, eventueel benoemd door de VN, om de economie weer op poten te zetten, hulp te verlenen, scholen op te bouwen en bruggen te herstellen.
- Het berechten van een zeer beperkt aantal naaste medewerkers van Saddam (niet meer dan 50 man).
- Gratie voor alle anderen die Saddam hebben gediend.
- Het vernietigen van de massavernietigingswapens en het opheffen van de banden met terroristische organisaties.

Volgens sommige deskundigen zijn deze plannen veel te eenvoudig en te optimistisch. Er kunnen veel dingen misgaan. De mogelijkheid bestaat dat de oorlog lang duurt, dat er burgerslachtoffers vallen en dat er zeer veel schade ontstaat, er epidemieën uitbreken omdat er geen schoon water is, dat Saddam de olievelden laat aansteken, er grote vluchtelingenstromen op gang komen, er hongersnood ontstaat. Door dit alles zal de bevolking zich tegen hun bezetters kunnen gaan keren. Een ander gevaar is dat verschillende bevolkingsgroepen gaan strijden om de macht en de olie.

Het Amerikaanse plan gaat uit van een snelle verovering waarbij weinig schade wordt aangericht. Daarna is de bedoeling om de belangrijkste overheidsdiensten draaiend te houden door er onmiddellijk ballingen (teruggekeerde oppositieleiden) neer te zetten en de salarissen van (wel twee miljoen) overgelopen ambtenaren te betalen.

Voorkomen moet worden dat de Iraakse burgers nadelige gevolgen ondervinden van de oorlog. Het idee is ze in feite te 'lijmen' om te voorkomen dat ze zich tegen de bezetter verzetten. Omdat zo'n 60 procent van de Irakezen nu afhankelijk is van rantsoenen van de overheid, zal Franks (Generaal Franks is de leider van de invasie van Irak) direct na de invasie voedselpakketten laten uitdelen.

Volgens de Britse krant The Times hebben de VS en Groot-Brittannië een miljarden dollars kostende operatie op stapel staan om de 'hearts and minds' van de Iraakse bevolking te winnen. Het land zal na de val van Saddam overspoeld worden met voedsel en medicijnen.

Een ander opvallend punt is de rol die het reguliere Iraakse leger is toebedacht. Om het gevaar van duizenden zwervende, werkloze, ontevreden, gewapende mannen af te wenden, zullen de circa 300.000 soldaten worden ingehuurd - en dus betaald - om bruggen en wegen te herstellen.

1. Opdracht: ga in het nieuws na hoe de Amerikaanse plannen vorderen.
2. Waarom is er geen georganiseerde oppositie in Irak?
3. Om de bevolking te informeren over de goede bedoeling strooien VS en Britse vliegtuigen flyers uit (hierboven zie je een voorbeeld). Stel je bent de Amerikaanse schrijver in dienst van het leger. Wat zou jij op die folder zetten?

PRATEN OVER DE OORLOG IN DE KLAS

“Er zijn bijzondere inspanningen vereist om te voorkomen dat in Amsterdam de vlam in de pan slaat aan de vooravond van een mogelijke oorlog in Irak. Er komt een rondgang langs scholen in de stad om te proeven hoe jonge Amsterdammers van allerlei komaf denken over de oorlog.”

Burgermeester Job Cohen van Amsterdam, de Volkskrant van 15 februari 2003

“Ik wil de leerlingen er niet zozeer van overtuigen dat oorlog verkeerd is, maar ze vooral laten nadenken over de verschillende kanten van de crisis. Mocht er een oorlog uitbreken, dan zal ik ook niet zo snel de televisie in het lokaal op CNN afstemmen. Dan horen ze alleen maar de Amerikaanse versie van het verhaal. Liever laat ik ze onderling discussiëren en kranten lezen. (...) De islamitische leerlingen in de klassen kijken in hun standpunt niet af van dat van de anderen. In discussies in de klas merk ik dat ze de kwestie-Irak goed los kunnen zien van religieuze zaken.”

Een docent geschiedenis en maatschappijleer
in NRC Handelsblad van 4 maart 2003.

“Vlak voordat de Golfoorlog in 1991 uitbrak, stond hier en daar ‘Dood aan Bush, leve Saddam’ op het bord. Maar nu merk ik eigenlijk niks van spanning.”

Directeur van een middelbare school in Amsterdam,
Trouw van 18 maart 2003

Russische Matroesjkapoppen
van Bush, Hoessein en Bin Laden

STELLINGEN

- De Irakezen moeten zelf kunnen bepalen hoe hun land bestuurd wordt. Daar mogen andere landen zich niet mee bemoeien.
- Alleen een democratisch bestuur kan een goed bestuur zijn. Dat geldt ook voor Irak.
- Irak was begonnen mee te werken aan uitvoering van Resolutie 1441 en had meer tijd moeten krijgen om dat te doen.
- Het argument dat Irak massavernietigingswapens zou hebben en er geen afstand van wil doen is van nul en generlei waarde omdat de landen die Irak om die reden aanvallen zelf ook massavernietigingswapens hebben.
- Zolang Saddam Hoessein en zijn medewerkers Irak besturen, blijft het land een gevaar voor andere landen.
- Het conflict gaat alleen over economische en militaire macht. Godsdienst heeft er niets mee te maken.
- Een oorlog in Irak doet meer kwaad dan goed voor het land zelf en voor het gehele Midden-Oosten. Een oorlog is dus niet te rechtvaardigen.

1a. Waar sta jij voor?

We houden een klassendiscussie over één van bovenstaande stellingen. Als je het met de stelling eens bent, ga dan links in de klas staan. Ben je het oneens, ga dan aan de rechterkant staan. Weet je het (nog) niet, ga dan in het midden staan. Als je tijdens de discussie van standpunt verandert naar aanleiding van een argument dat je hoort, neem dan de plaats in die bij je nieuwe standpunt past.

1b. Werken met fiches

Een beproefde methode om iedereen de kans te geven aan het woord te komen is het werken met fiches. Iedere leerling krijgt drie fiches en iedere keer wanneer je het woord neemt, lever je een fiche in. Bedenk dus goed wat en wanneer je wat wilt zeggen. Geen fiches meer betekent dat je niet meer mag mee discussiëren.

DE GERECHTVAARDIGDE OORLOG GETOETST

Op werkblad 1 hebben we gekeken naar criteria voor een gerechtvaardigde oorlog. We leggen de criteria van Augustinus en jullie eigen criteria naast de oorlog die momenteel in Irak gaande is.

De criteria van Augustinus

JUS AD BELLUM

1. **Gerechtvaardigde redenen.** Een oorlog mag alleen worden uitgevochten om je te verdedigen tegen onrechtvaardige agressie, om onrecht te wreken of om kwaad af te wenden. Een natie kan zich alleen verzetten tegen een andere natie uit zelfverdediging of om een buurland te helpen dat onrechtvaardig is aangevallen.
2. **Wettelijk gezag.** De beslissing om oorlog te gaan voeren, mag alleen door een wettelijk ingestelde regering of door de regerende monarch genomen worden.
3. **Gerechtvaardigde bedoelingen.** Oorlog mag alleen gevoerd worden om de juiste redenen. Een oorlog mag niet uit wraak gevoerd worden, of om een rivaliserend land te vernederen, om andere naties door machtsvertoon te intimideren of te waarschuwen, om buitenlandse investeringen te beschermen of om de drang naar dominantie te bevredigen.
4. **Laatste redmiddel.** Geen enkele oorlog is gerechtvaardigd zolang er nog een kans bestaat dat het conflict kan worden opgelost door discussies, onderhandelingen of andere niet-gewelddadige acties.
5. **Redelijke kans op succes.** Je mag niet ten strijde trekken, als er geen redelijke kans is dat de doelen om oorlog te voeren bereikt kunnen worden.
6. **Proportionaliteit.** Het 'goede' dat via een oorlog bereikt kan worden, mag niet overschaduwd worden door al het kwaad dat door een oorlog opgeroepen zal worden, zoals het verlies aan mensenlevens en de vernietiging van land, huizen, enz... Middel en doel moeten op elkaar afgestemd zijn.

JUS IN BELLO

1. **Onderscheid.** Militaire acties moeten onderscheid maken tussen militaire en burgerdoelen. Burgers mogen niet betrokken worden bij directe aanvallen en mogen niet het doelwit zijn van militaire activiteiten. Buitensporig geweld, plundering, bloedbaden en het martelen van oorlogsgevangenen zijn verboden.
2. **Manieren van oorlogvoering.** Deze moeten geoorloofd, redelijk in verhouding tot het te bereiken doel en in lijn met internationale afspraken zijn. Als de ene partij 'illegale' methoden gebruikt, rechtvaardigt dit niet het gebruik van gelijke methoden door de andere partij.

- 1a. Vergelijk de criteria van Augustinus met jullie eigen criteria van werkblad 1.
- 1b. Welke criteria komen min of meer overeen?
- 1c. Aan welke criteria heeft Augustinus gedacht die jullie niet hebben?
- 1d. Zijn er criteria die hebben jullie gevonden die Augustinus niet heeft?

2. Mag je volgens het eerste *jus in bello*-criterium met 'slimme bommen' doelen in Irak bombarderen of niet?
3. Wat zegt het tweede *jus in bello*-criterium over de inzet van massavernietigingswapens? Saddam Hoessein heeft al eerder zenuwgas ingezet tegen de Koerden in Noord-Irak. Wat als hij dergelijke wapens tegen de eigen bevolking of tegen de Amerikaanse invasiemacht inzet?
4. Leg de criteria van Augustinus en jullie eigen criteria naast de berichtgeving over Irak in kranten, op internet, op de radio en tv en naast de informatie in deze lesbrieven. Bepaal per *jus ad bellum*-criterium of de oorlog tegen Irak aan het criterium voldoet of niet. Trek tot slot de conclusie: is oorlog tegen Irak een gerechtvaardigde oorlog of niet?

“Balkenende rechtvaardigt oorlog op Irak” – “De oorlog die te vermijden was”